Kolttien kyläkokous
Sevettijärventie 9080
99930 Sevettijärvi
kolttien.kylakokous@saamisiidsaabbar.fi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
9.1.2023

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Asia: HE 274/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 10.01.2023 klo 09.00 / HE 274/2022 vp

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Kolttien kyläkokoukselta kirjallista lausuntoa laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. Kolttien luottamusmies on asiantuntijana maa- ja metsätalousvaliokunnan kuultavana tiistaina 10.1.2023.

Kolttien kyläkokous pitää hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta saamelaisten itsemääräämisoikeutta vahvistavana. Esityksen lähtökohtana oleva saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen on ainoa oikea lähestymistapa todettujen ihmisoikeusrikkomusten korjaamiseksi ja lopettamiseksi.

Saamelaiskäräjälain 3 §:n muuttaminen hallituksen esityksessä esitettyyn muotoon on välttämätöntä. 3 §:n 1 kohdan kielikriteerin ulottaminen kolmannesta sukupolvesta neljänteen sukupolveen vahvistaa kielensä menettäneiden saamelaisten asemaa osana saamelaisyhteisöä. 3 §:n 2 kohdan poistaminen laista on perusteltua. Tämä lain kohta on osaltaan ollut kolttasaamelaisia syrjivä, koska kolttasaamelaisten ei ole historiallisista syistä mahdollista vedota kyseiseen pykälään hakeutuessaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Saamelaisyhteisö tunnistaa itse jäsenensä ja oleellista on elävä kulttuurinen yhteys yhteisöön. Voimassa olevan lain kirjaus jättää tämän oleellisen seikan hyvin epämääräiseksi ja tulkinnanvaraiseksi, eikä sitä voida edes osoittaa asiakohdan määrittelemillä kriteereillä.

9 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen kehittäminen yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteeksi on tärkeää ja hallituksen esityksen mukaiset viranomaisia koskeva saamelaiskulttuurin heikentämiskielto sekä viranomaisten perehtymisvelvoite ovat tärkeitä lisäyksiä lakiin. Maankäyttöön liittyvissä prosesseissa selkeiden pelisääntöjen luomiseen tähtäävän toimintamallin kehittäminen on keskeinen ajatus 9 §:n kirjauksille. Kyse ei ole miltään osin veto-oikeudesta vaan nykyisten neuvotteluvelvoitteiden selkeästä kirjaamisesta lain tasolle ja pyrkimyksestä saavuttaa yksimielisyys tai saada Saamelaiskäräjiltä suostumus saamelaisiin vaikuttaviin hankkeisiin. Saamelaisten perinteiset elinkeinot ovat riippuvaisia maiden ja vesien käytöstä, joten olisikin outoa,

mikäli saamelaiset eivät pääsisi itse vaikuttamaan näihin asioihin nimenomaan vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen (FPIC) perustuen. Saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen edistää tässä kohdin luonnon monimuotoisuutta, hidastaa luontokatoa ja osaltaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan. Myös kolttalain (253/1995) 56 §:n mukaista kuulemisvelvoitetta olisi tarpeen kehittää samaan suuntaan alkuperäiskansaoikeuden mukaisesti.

Hallituksen esityksessä esitetään äänestyskäytäntöjen monipuolistamista, joka turvaa alueellista yhdenvertaisuutta ja saamelaisten kotiseutualueen syrjäisimmissäkin osissa asuvien saamelaisten osallistumista. Erityisesti syrjäseuduilla saamelaiskäräjävaaleissa äänestäminen on ollut lähes mahdotonta pitkien välimatkojen, huonojen kulkuyhteyksien sekä karsittujen postipalveluiden vuoksi. Esitetyt muutokset todennäköisesti lisäävät saamelaisten äänestysaktiivisuutta ja demokratiaa yleisesti, kun kaikilla saamelaisryhmillä eri alueilla on yhdenvertaisemmat mahdollisuudet osallistua vaaleihin ja heidän ehdokkaillaan mahdollisuus tulla valituiksi vaaleissa.

Hallituksen esitys eduskunnalle saamelaiskäräjälain muuttamisesta on kokonaisuudessaan huomattava parannus voimassa olevaan lakiin. Kolttien kyläkokous kannattaa hallituksen esityksen vahvistamista täydennettynä Saamelaiskäräjien täyskokouksen 29.11.2022 selvällä enemmistöllä hyväksymällä Saamelaiskäräjien alueellista edustavuutta koskevan 10 §:än tehtävällä lisäyksellä.

Veikko Feodoroff

Kolttien luottamusmies